

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

ทัศนศิลป์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ปีที่พิมพ์ ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวนพิมพ์ ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-606-046-1

รหัสสินค้า ๑๔๑๕๐๒๗

ผู้เรียบเรียง

นายองอาจ มากสิน

ผู้ตรวจ

ผศ.ดร.โสเมฉาย บุญญานันต์

ดร.ศิริก้อย ชูตาทวิสวัสดิ์

นายวันชาติ นามเกิด

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.วิสูตร โพธิ์เงิน

A+ อักษร
www.aksorn.com

จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย

บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจก. จำกัด

142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทร. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)

พิมพ์ที่: บริษัท ไทยร่มเกล้า จำกัด โทร. 0 2903 9101-6

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ ป.๔** เล่มนี้ จัดทำขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยดำเนินการจัดทำให้สอดคล้องตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของทัศนศิลป์ สร้าง และนำเสนอผลงานตามความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ นำเทคนิคและวิธีการของศิลปินมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวิพากษ์ วิเคราะห์ผลงานทัศนศิลป์ได้อย่างมีเหตุผล และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้ง เห็นคุณค่า และความสำคัญของงานศิลปะแขนงต่าง ๆ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ ป.๔** เล่มนี้ มี ๓ หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วย

๑. ตัวชี้วัดประจำหน่วยการเรียนรู้ ระบุตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง** ที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่สถานศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัด และประเมินผล

๒. **สาระสำคัญ** แก่นความรู้ที่เป็นความรู้ ความเข้าใจคงทนติดตัวผู้เรียน

๓. **เนื้อหา** ครบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นำเสนอเหมาะสมกับการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น

๔. **กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** มุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง มีความสุขในการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะพัฒนาการเรียนรู้จนเต็มศักยภาพตามความถนัดและความสนใจ รวมถึงได้ฝึกการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกับเพื่อนในขณะปฏิบัติการ และบรรลุสมรรถนะสำคัญทั้ง ๕ ด้าน

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **ทัศนศิลป์ ป.๔** เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกต่อการเรียนทัศนศิลป์ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามมาตรฐานตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทุกประการ

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจงในการใช้สื่อ

ตัวชี้วัดประจำหน่วยการเรียนรู้

ระบุตัวชี้วัดระหว่างทางและ**ตัวชี้วัดปลายทาง** ที่สอดคล้องกับเนื้อหา

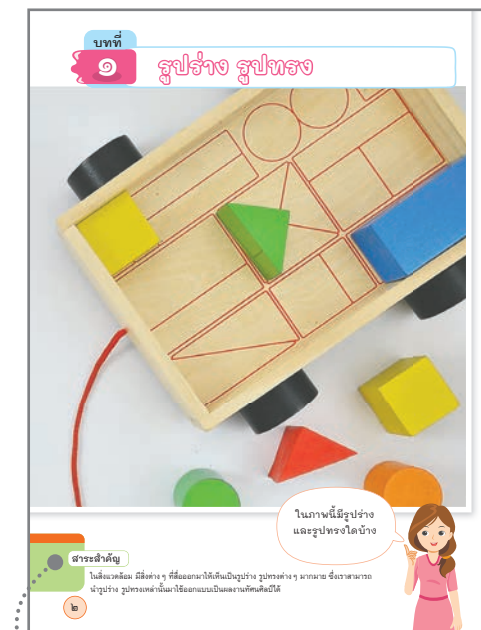
เนื้อหา

ครบตามหลักสูตรแกนกลางฯ พ.ศ. ๒๕๕๑
นำเสนอเหมาะสมกับการเรียนการสอน
ในแต่ละระดับชั้น

คำถามชวนคิด

คำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียน
ฝึกฝนทักษะการคิด

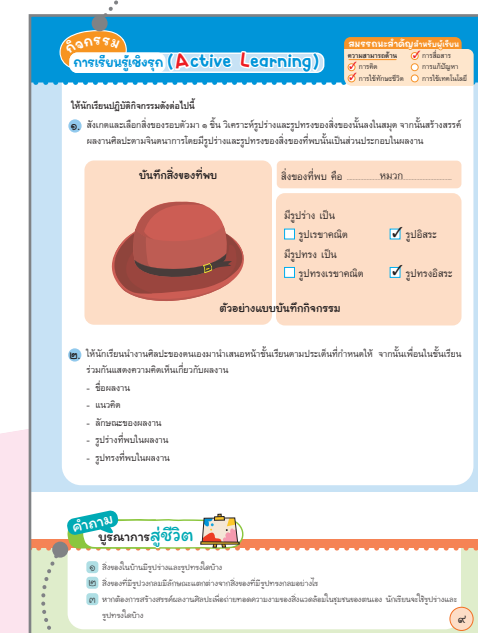

สาระสำคัญ

แก่นความรู้ที่เป็นความเข้าใจคงทน
ติดตัวผู้เรียน

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

มอบหมายให้ผู้เรียนลงมือ
ปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้
ด้วยตนเอง ได้พัฒนา
การเรียนรู้จนเต็ม
ศักยภาพตามความถนัด
และความสนใจ นำไปสู่
การเกิดสมรรถนะสำคัญ

คำถามบูรณาการสู่ชีวิต

คำถามที่ให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และนำ
ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

หน่วยการเรียนรู้ที่ **๑**

ทัศนธาตุกับงานศิลป์

- บทที่ ๑ รูปร่าง รูปทรง
- บทที่ ๒ ทัศนธาตุ

๑

๒

๑๐

หน่วยการเรียนรู้ที่ **๒**

สนุกกับงานศิลป์

- บทที่ ๑ วรรณศิลป์กับงานศิลปะ
- บทที่ ๒ ภาพพิมพ์สวยงาม
- บทที่ ๓ การวาดภาพให้มีมิติสวยงาม

๒๓

๒๔

๓๑

๓๘

หน่วยการเรียนรู้ที่ **๓**

ศิลปะท้องถิ่น

- บทที่ ๑ ศิลปะกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
- บทที่ ๒ ท้องถิ่นไทย ศิลปะไทย

๔๖

๔๗

๕๒

ชวนรู้ ชวนจำ คำศัพท์ศิลป์

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

๕๓

๕๔

๕๙

ทัศนธาตุกับงานศิลป์

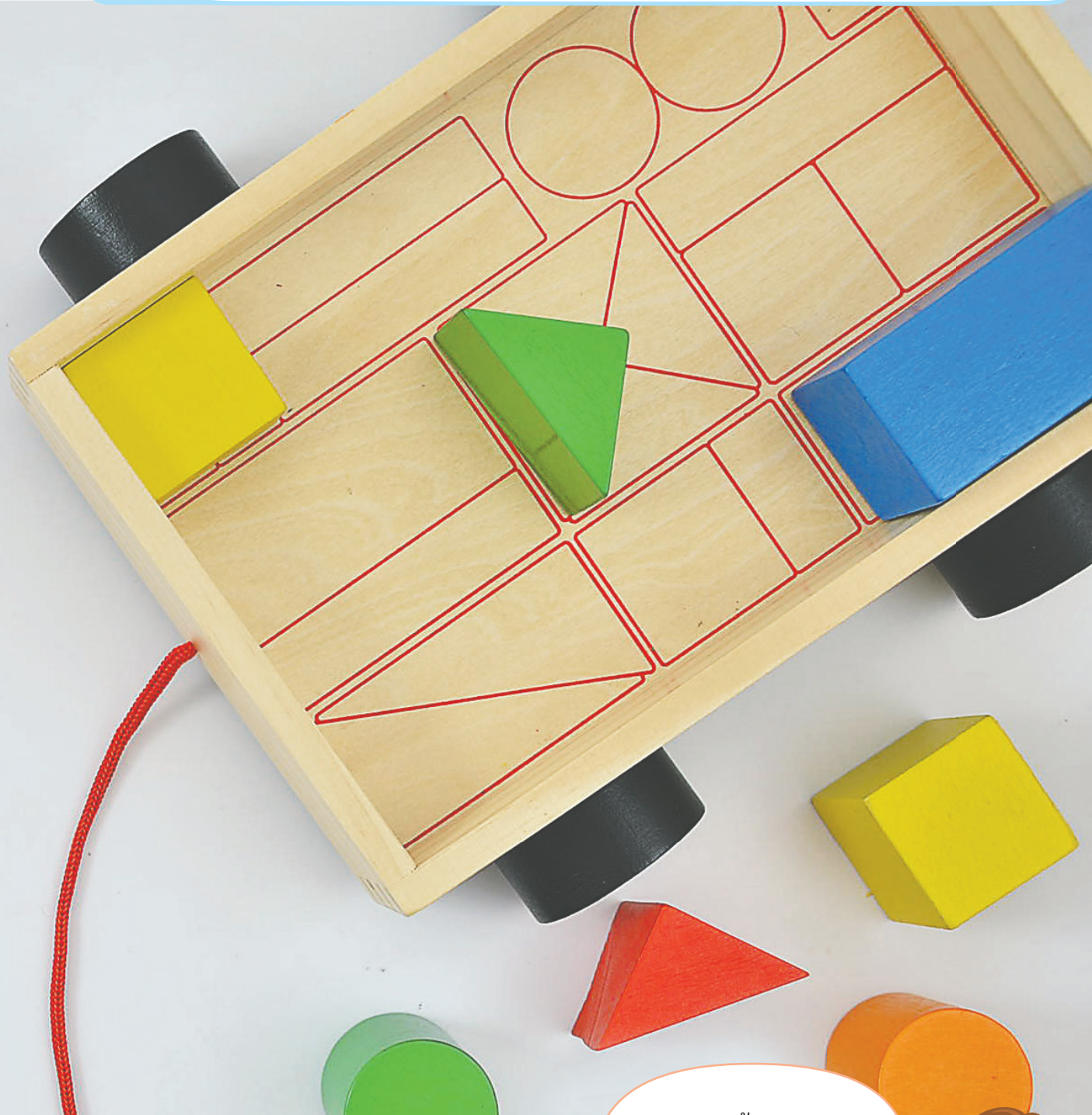
ตัวชี้วัดประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

เมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนจะมีความรู้ความสามารถต่อไปนี้

๑. เปรียบเทียบลักษณะของรูปร่าง รูปทรงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ (มฐ. ศ ๑.๑ ป.๔/๑)

๒. จำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และงานทัศนศิลป์ โดยเน้นเรื่องเส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว และพื้นที่ว่าง (มฐ. ศ ๑.๑ ป.๔/๓)

รูปร่าง รูปทรง

ในภาพนี้มีรูปร่าง
และรูปทรงใดบ้าง

สาระสำคัญ

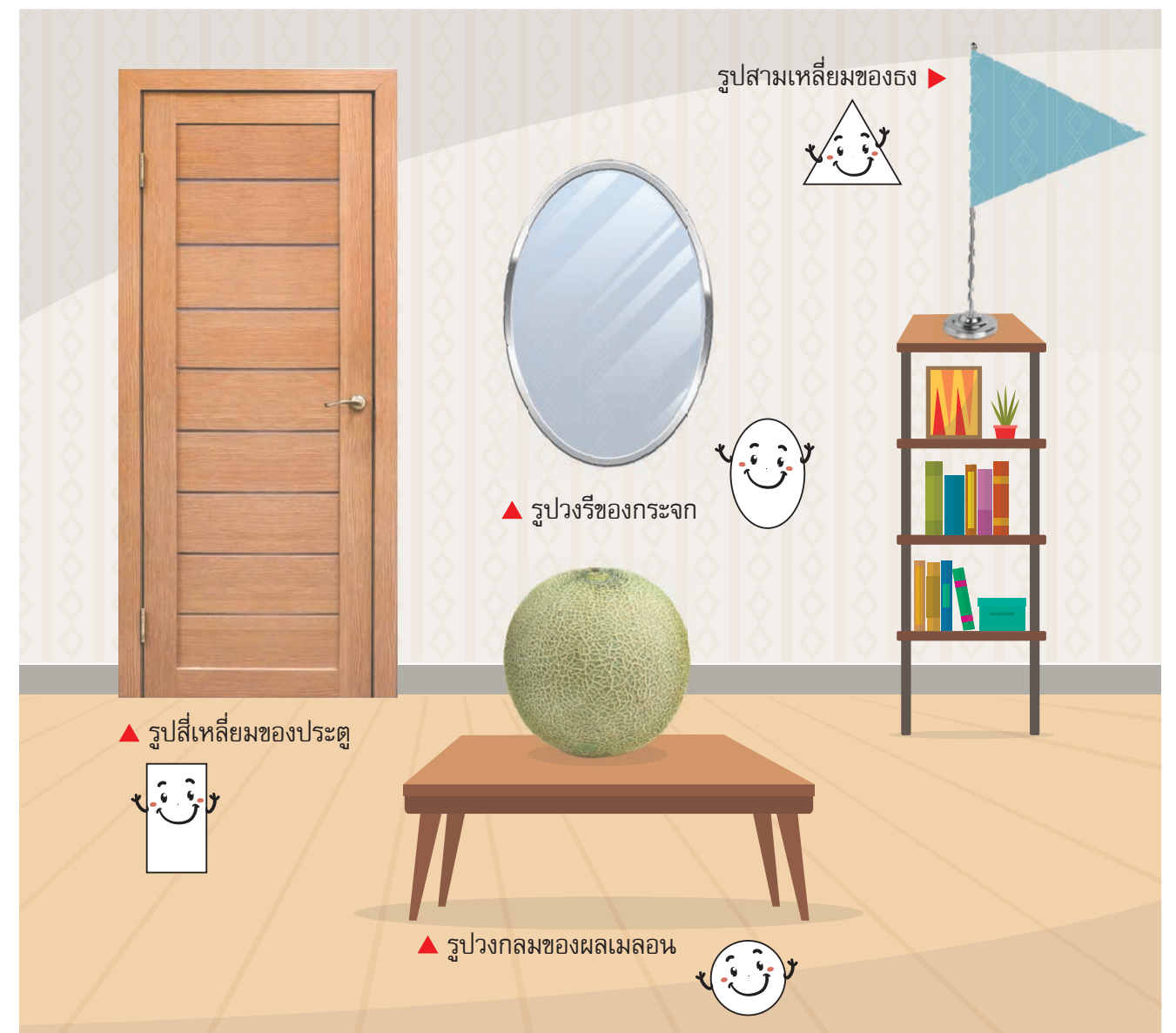
ในสิ่งแวดล้อม มีสิ่งต่าง ๆ ที่สื่อออกมาให้เห็นเป็นรูปร่าง รูปทรงต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเราสามารถ
นำรูปร่าง รูปทรงเหล่านั้นมาใช้ออกแบบเป็นผลงานทัศนศิลป์ได้

รูปร่างในสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมที่เรามองเห็นได้รอบ ๆ ตัวเรา ทั้งที่อยู่ในธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์
สร้างขึ้น มีรูปร่างแตกต่างกันไป รูปร่างมีลักษณะแบนราบเป็น ๒ มิติ มีความกว้างกับ
ความยาว เกิดจากเส้นรอบนอกที่แสดงพื้นที่ขอบเขต โดยแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. รูปเรขาคณิต

เป็นรูปร่างที่มีลักษณะที่แน่นอน มีทั้งจากการสร้างของมนุษย์และที่มีอยู่ใน
ธรรมชาติ ระบุชื่อเรียกได้ พบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เช่น รูปสี่เหลี่ยม รูปสามเหลี่ยม
รูปวงรี รูปวงกลม

๒. รูปอิสระ

เป็นรูปร่างที่ไม่มีลักษณะที่แน่นอน อาจเกิดจากธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้างขึ้น ไม่สามารถระบุชื่อเรียกได้ชัดเจน เช่น รูปร่างของใบไม้บางชนิด รูปร่างของก้อนเมฆ รูปร่างของสัตว์ต่าง ๆ

ชวนคิด **ชวนคุย**

นอกเหนือจากในภาพ นักเรียนเคยเห็น รูปร่างเรขาคณิต และรูปร่างอิสระใน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอะไรอีกบ้าง

๒ รูปทรงในสิ่งแวดล้อม

รูปทรงที่เรามองเห็นในสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น มีลักษณะต่างกันไป มีลักษณะเป็น ๓ มิติ นอกจากจะแสดงความกว้าง ความยาวแล้ว ยังแสดงความลึก หรือความหนา ทำให้รูปทรงมีมิติมากกว่ารูปร่าง รูปทรงแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. รูปทรงเรขาคณิต

เป็นรูปทรงที่มีลักษณะที่แน่นอน ระบุชื่อเรียกได้ เช่น ทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก ทรงกระบอก ทรงกลม ทรงพีระมิด ทรงปริซึม ทรงกรวย

เรื่องน่ารู้

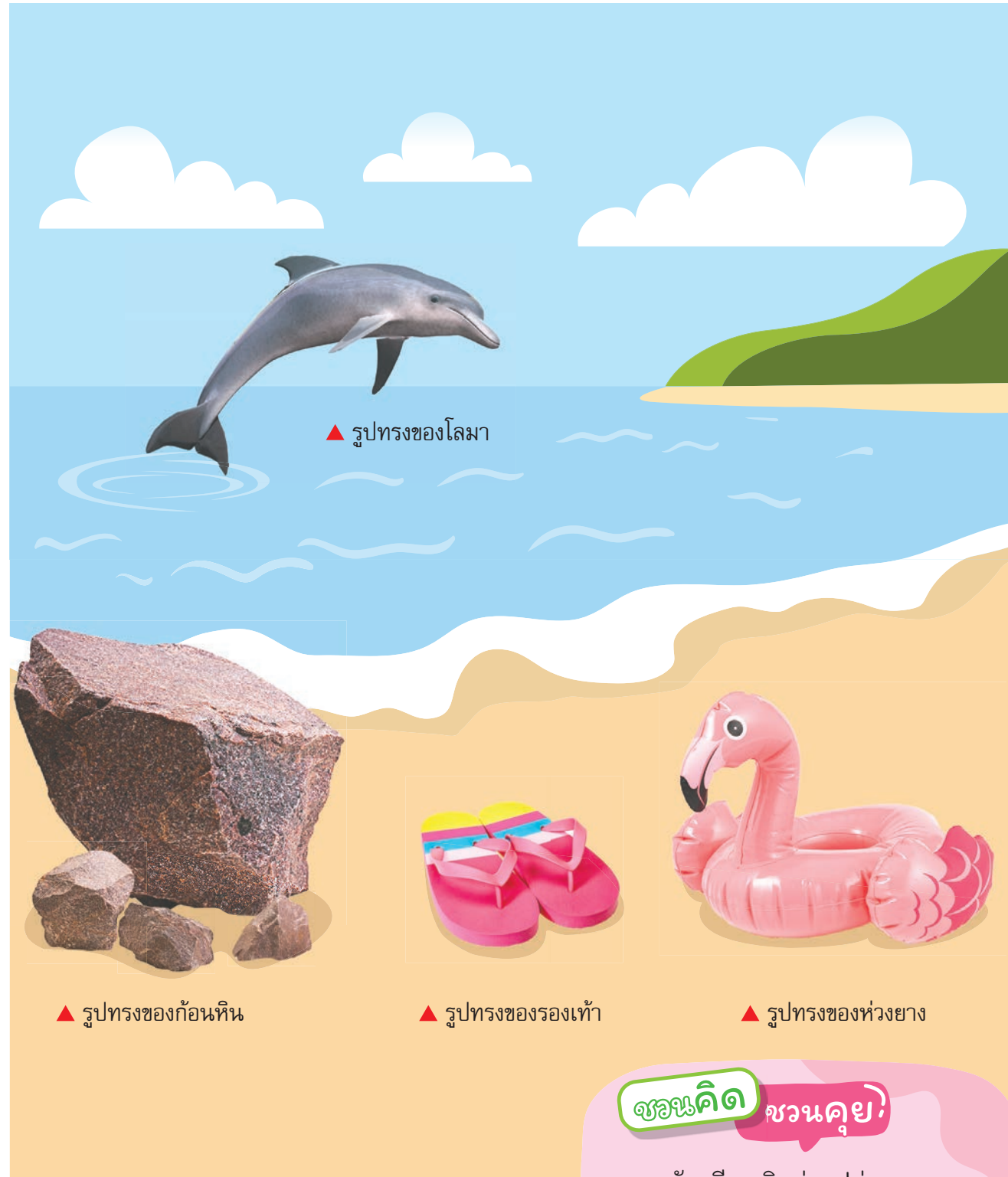
พีระมิด เป็นทรงที่มีฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยม มียอดแหลม และมีหน้าข้างเป็นรูปสามเหลี่ยม

ปริซึมสามเหลี่ยม เป็นทรงที่มีหน้าตัด (ฐาน) ทั้ง ๒ ด้าน เป็นรูปสามเหลี่ยมที่เท่ากัน และขนานกัน มีหน้าข้างเป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉาก

กรวย เป็นทรงที่มีฐานเป็นรูปวงกลม มียอดแหลม ซึ่งไม่อยู่ในแนวราบเดียวกับฐาน

๒. รูปทรงอิสระ

เป็นรูปทรงที่มีลักษณะไม่แน่นอน มีทั้งเกิดขึ้นตามธรรมชาติและเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น เช่น รูปทรงของสัตว์ต่าง ๆ รูปทรงของรองเท้า รูปทรงของก้อนหิน

ชวนคิด **ชวนคุย!**

นักเรียนคิดว่ารูปร่างและรูปทรงมีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๓ ความแตกต่างของรูปร่างกับรูปทรง

รูปร่างและรูปทรงมีความแตกต่างกัน โดยรูปร่างมีลักษณะ ๒ มิติ สังเกตจากขอบเขตรอบ ๆ วัตถุ ส่วนรูปทรงมีลักษณะ ๓ มิติ ที่แสดงมิติความลึกของวัตถุ ซึ่งเราสามารถสังเกตความแตกต่างของรูปร่างและรูปทรงได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

รูปร่าง

เส้นรอบนอกที่แสดงพื้นที่ขอบเขตของวัตถุ

▲ รูปสี่เหลี่ยมของผ้าเช็ดหน้า

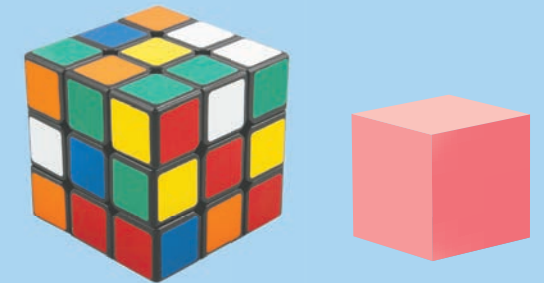
▲ รูปสามเหลี่ยมของป้ายจราจร

▲ รูปวงกลมของจาน

รูปทรง

ลักษณะของวัตถุที่แสดงความกว้าง ความยาว และความลึก หรือความหนา

▲ รูปทรงสี่เหลี่ยมของลูกบิก

▲ รูปทรงสามเหลี่ยมของชีส

▲ รูปทรงกลมของลูกตะกร้อ

รูปร่างและรูปทรงในงานศิลปะ

รูปร่างและรูปทรงสามารถนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปะ เพื่อถ่ายทอดความคิดและจินตนาการได้ โดยผลงานที่ได้จากรูปร่างและรูปทรงจะมีลักษณะของผลงานที่แตกต่างกันไป ดังนี้

◀ การวาดวัตถุในลักษณะแบนราบ และมีขอบเขตชัดเจน แสดงถึงรูปร่างต่าง ๆ ในผลงาน

การปั้นผลงานเป็นรูปทรง ทำให้เกิดมิติความลึก

คำถามชวนคิด

- ๑ หากนักเรียนต้องการวาดภาพวัตถุที่มีเส้นขอบเขตเป็นเส้นตรงทุกด้าน จะวาดวัตถุได้บ้าง
- ๒ ถ้าต้องการให้ภาพวาดที่เป็นรูปร่างมีลักษณะเป็นรูปทรงสามารถทำได้อย่างไรบ้าง
- ๓ การตัดกระดาษให้เป็นรูปสี่เหลี่ยมกับการพับกระดาษให้เป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมมีลักษณะเหมือน หรือต่างกัน อย่างไร

กิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ การสื่อสาร	✓ การคิด	○ การแก้ปัญหา	○ การใช้ทักษะชีวิต	○ การใช้เทคโนโลยี

ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. สังเกตและเลือกสิ่งของรอบตัวมา ๑ ชิ้น วิเคราะห์รูปร่างและรูปทรงของสิ่งของนั้นลงในสมุด จากนั้นสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามจินตนาการโดยมีรูปร่างและรูปทรงของสิ่งของที่พบนั้นเป็นส่วนประกอบในผลงาน

บันทึกสิ่งของที่พบ

ตัวอย่างแบบบันทึกกิจกรรม

สิ่งของที่พบ คือ หมวก

มีรูปร่าง เป็น

☐ รูปเรขาคณิต

☒ รูปอิสระ

มีรูปทรง เป็น

☐ รูปทรงเรขาคณิต

☒ รูปทรงอิสระ

๒. ให้นักเรียนนำงานศิลปะของตนเองมานำเสนอหน้าชั้นเรียนตามประเด็นที่กำหนดให้ จากนั้นเพื่อนในชั้นเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงาน

- ชื่อผลงาน
- แนวคิด
- ลักษณะของผลงาน
- รูปร่างที่พบในผลงาน
- รูปทรงที่พบในผลงาน

คำถาม

บูรณาการสู่ชีวิต

- ๑ สิ่งของในบ้านมีรูปร่างและรูปทรงใดบ้าง
- ๒ สิ่งของที่มีรูปร่างกลมมีลักษณะแตกต่างจากสิ่งของที่มีรูปทรงกลมอย่างไร
- ๓ หากต้องการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อถ่ายทอดความงามของสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง นักเรียนจะใช้รูปร่างและรูปทรงใดบ้าง

จากภาพ
มีทัศนธาตุใดบ้าง
ที่ประกอบกัน
ทำให้เกิดเป็นภาพนี้

สาระสำคัญ

ทัศนธาตุเป็นองค์ประกอบสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์
เราจึงควรฝึกจำแนกทัศนธาตุ เพื่อให้มีความเข้าใจและนำไปสร้างผลงานทัศนศิลป์ได้

๑ ทัศนธาตุในสิ่งแวดล้อม

ทัศนธาตุเป็นส่วนประกอบของสิ่งที่เรามองเห็นได้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวทั้งในธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยทัศนธาตุที่นักเรียนควรรู้จักและหมั่นสังเกต เพื่อใช้จำแนกทัศนธาตุของสิ่งที่พบเห็นในสิ่งแวดล้อม มีดังนี้

๑. เส้น

เป็นการนำจุดมาเรียงต่อกัน จนเกิดเป็นเส้นลักษณะต่าง ๆ ซึ่งแต่ละลักษณะก็ทำให้เกิดความรู้สึกแตกต่างกันออกไป โดยเส้นพื้นฐานมี ๒ ประเภท ได้แก่

๑) เส้นตรง

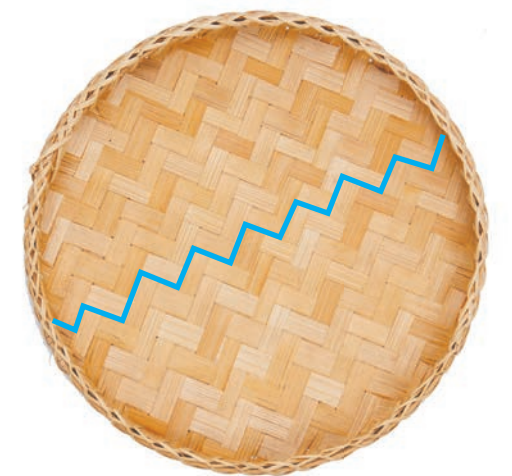
▲ เส้นตรงแนวตั้งของขาโต๊ะ
ให้ความรู้สีกมั่นคง แข็งแรง

▲ เส้นตรงแนวนอนของโซฟา ให้ความรู้สีกสงบนิ่ง กว้างขวาง

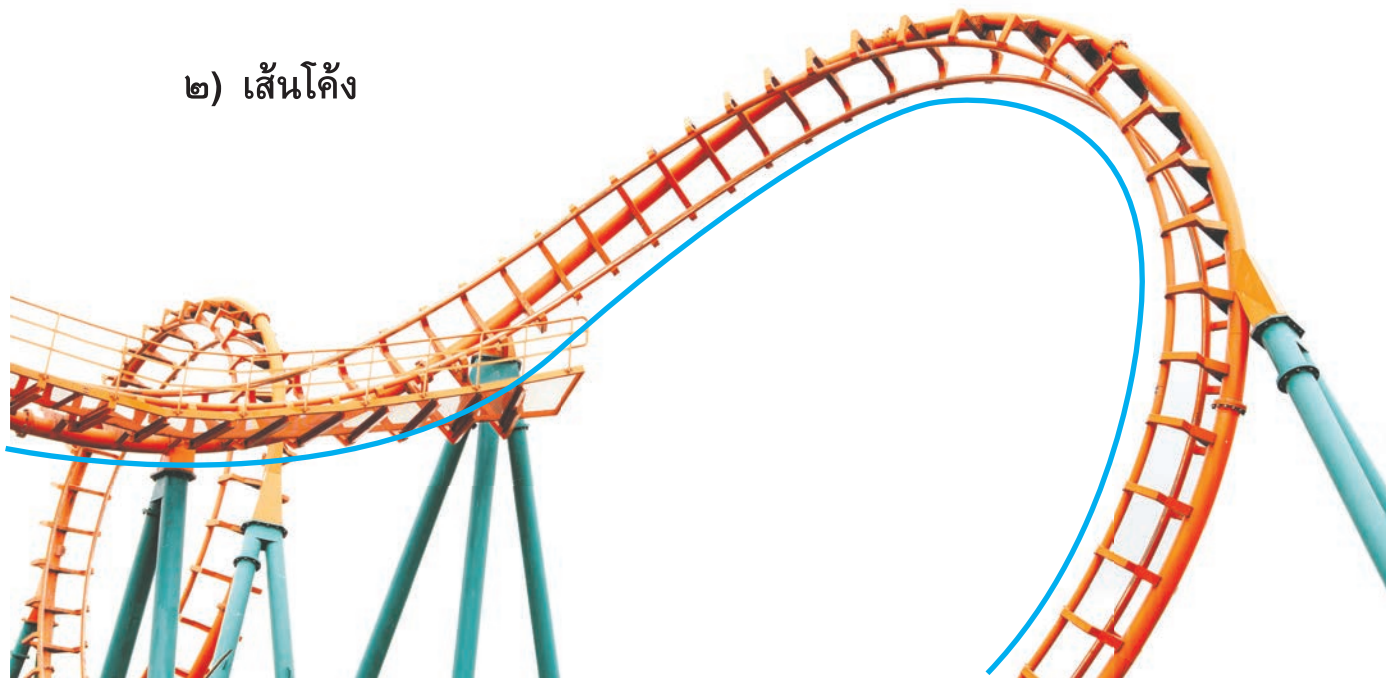

▲ เส้นตรงแนวเฉียงของเต็นท์ ให้ความรู้สีกโฉบเฉี่ยว ไม่มั่นคง

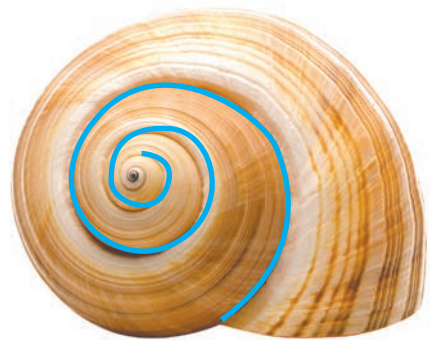

▲ เส้นตรงแบบหยักของลวดลายเครื่องจักสาน ให้ความรู้สีกเคลื่อนไหว มีจังหวะ

๒) เส้นโค้ง

▲ เส้นโค้งแบบคลื่น ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว ไม่หยุดนิ่ง

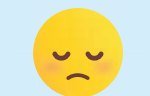
▲ เส้นขดกันหอยของเปลือกหอย ให้ความรู้สึกวนเวียน ไม่สิ้นสุด

▲ เส้นโค้งมุกกว้างของเปลญวน ให้ความรู้สึกอ่อนโยน นุ่มนวล

เรื่อนำรู้

ความรู้สึกของเส้นจะขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ เช่น เส้นโค้ง หากนำไปเขียนเป็นปากในภาพใบหน้าเศร้า ใบหน้า ถ้าเส้นโค้งคว่ำลง ใบหน้าจะรู้สึกเศร้า แต่ถ้าเส้นโค้งหงายขึ้น ใบหน้าจะรู้สึกมีความสุข

ใบหน้าเศร้า

ใบหน้ามีความสุข

เราควรจำแนกให้ได้ว่า ในสิ่งแวดล้อมรอบตัว ประกอบไปด้วยเส้นแบบใดบ้าง เพื่อจะสามารถวาดภาพสิ่งเหล่านั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น

๒. สี

สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา ประกอบไปด้วยสีมากมายที่ทำให้เกิดความรู้สึกแตกต่างกันไป เช่น สดใส ร่าเริง เศร้า อบอุ่น โดยสีแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) สีที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติ

▲ สีของดอกกุหลาบ

▲ สีของใบเตย

▲ สีของปีกแมลงทับ

▲ สีของเปลือกมังคุด

๒) สีที่มนุษย์สร้างขึ้น

▲ สีของถุงเท้า

▲ สีของแว่นตา

▲ สีของรถของเล่น

สีที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ ให้ความรู้สึกที่แตกต่างจากสีที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างไรครับ

๓. รูปร่าง

สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราล้วนมีขอบเขตของวัตถุที่สามารถมองเห็นได้เป็นด้านกว้างและด้านยาว เรียกว่า รูปร่าง โดยรูปร่างแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

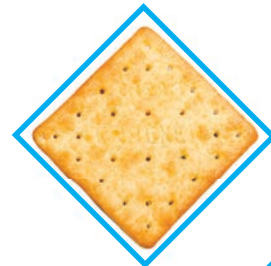
๑) รูปร่างเรขาคณิต

▲ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าของป้ายหนีไฟ

▲ รูปวงกลมของล้อรถจักรยาน

▲ รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสของขนมปัง

▲ รูปสามเหลี่ยมของหมวกปาร์ตี้

๒) รูปร่างอิสระ

▲ รูปร่างของแจกัน

▲ รูปร่างของกีตาร์

▲ รูปร่างของไก่ทอด

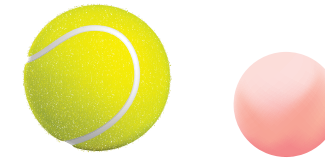

▲ รูปร่างของใบไม้

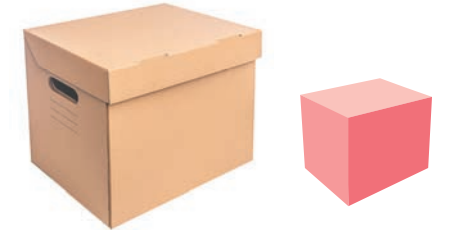
๔. รูปทรง

วัตถุต่าง ๆ ที่มองเห็นเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านกว้าง ด้านยาว และด้านหนาที่สามารถแสดงมิติความลึกได้ เรียกว่า รูปทรง โดยรูปทรงแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) รูปทรงเรขาคณิต

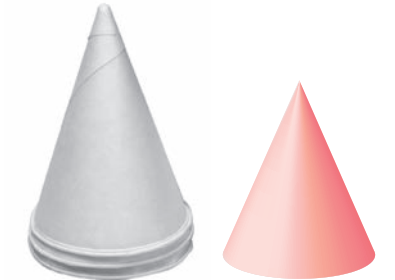
▲ ทรงกลมของลูกเทนนิส

▲ ทรงสี่เหลี่ยมของกล่อง

▲ ทรงกระบอกของกระป๋อง

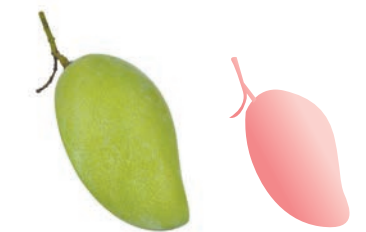

▲ ทรงกรวยของแก้วกระดาษ

๒) รูปทรงอิสระ

▲ รูปทรงของรองเท้า

▲ รูปทรงของผลมะม่วง

▲ รูปทรงของขิง

▲ รูปทรงของขวดซอส

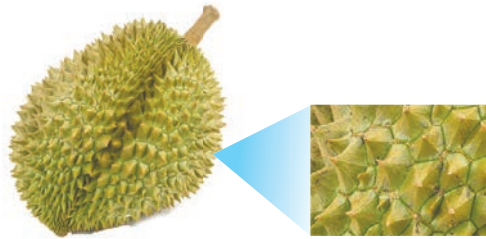
ชวนคิด **ชวนคุย**

จากภาพ นักเรียนคิดว่ามีสิ่งใดอีกบ้างที่มีรูปทรงคล้ายกับภาพเหล่านี้

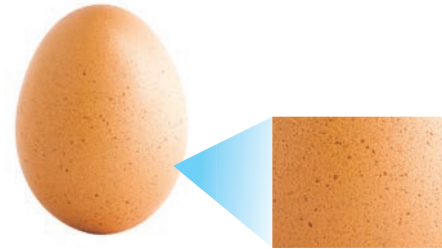
๕. พื้นผิว

เป็นบริเวณผิวด้านนอกของสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยการมองเห็นและการสัมผัส ทำให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างกันไป เช่น ผิวนุ่ม ให้ความรู้สึกยืดหยุ่น สบาย ผิวแข็ง ให้ความรู้สึกหนักแน่น แข็งแรง โดยพื้นผิวแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) พื้นผิวของสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

▲ ผิวที่มีหนามแหลมของทุเรียน

▲ ผิวที่มีเปลือกเรียบของไข่ไก่

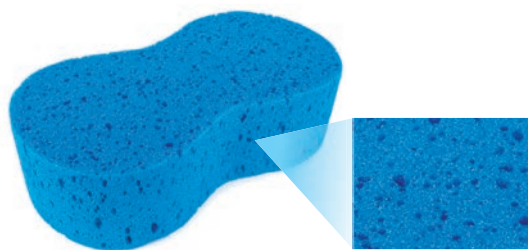

▲ ผิวที่มีความหยาบของทราย

พื้นผิวในธรรมชาติ
รอบตัวของเพื่อนๆ
มีลักษณะอย่างไร

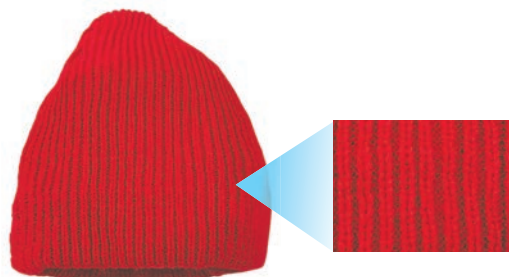
๒) พื้นผิวของสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

▲ ผิวที่มีรูพรุนของฟองน้ำสังเคราะห์

▲ ผิวที่มันวาวของแก้วสเตนเลส

▲ ผิวที่มีความถี่ของเส้นใยไหมพรม

เรื่อนำรู้

ลักษณะพื้นผิวที่แตกต่างกัน จะส่งผลต่อ
งานศิลปะและความรู้สึกที่ต่างกัน

๖. พื้นที่ว่าง

เป็นบริเวณโดยรอบของรูปร่าง รูปทรง หรือวัตถุต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้วัตถุโดดเด่น พื้นที่ว่างสามารถปรากฏให้พบเห็นได้ทั่วไปทั้งที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังตัวอย่าง

๑) พื้นที่ว่างที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติ

พื้นที่ว่างในทุ่งหญ้า
ทำให้วัวสามารถเดินเล่นได้

๒) พื้นที่ว่างที่มนุษย์สร้างขึ้นในสิ่งแวดล้อม

พื้นที่ว่างในห้อง
ทำให้เกิดประโยชน์
ในการทำกิจกรรมต่างๆ

เรื่อนำรู้

ถ้าจัดวางสิ่งของในพื้นที่ว่างมากและมีวัตถุน้อย จะทำให้ภาพดูเหงา อ่างว่าง และโดดเดี่ยว แต่ถ้าจัดวางสิ่งของในพื้นที่ว่างน้อยและมีวัตถุมาก จะทำให้ภาพดูแน่น อึดอัด และไม่สบายตา

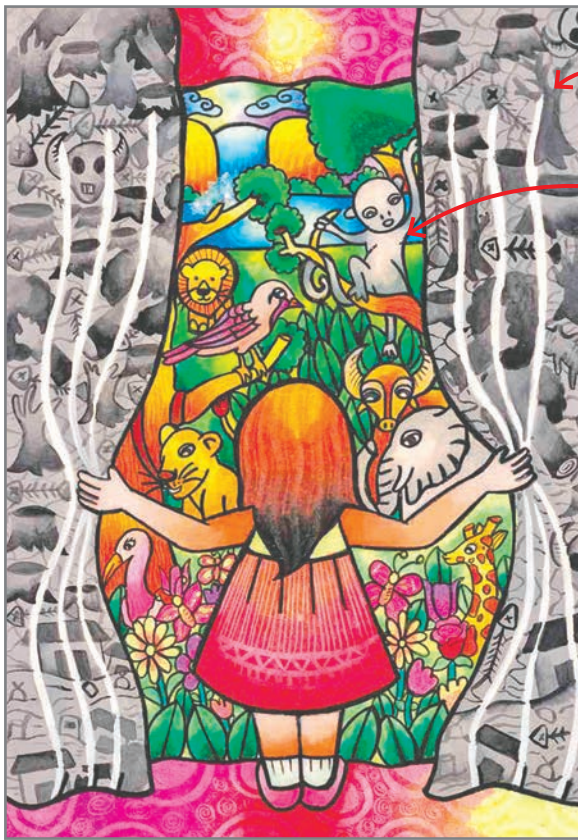
๒ ทักษะธาตุในงานทัศนศิลป์

ทัศนธาตุต่าง ๆ ที่ปรากฏในสิ่งแวดล้อมรอบตัว สามารถนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับผู้สร้างสรรค์ผลงานจะเลือกนำมาใช้

ตัวอย่าง

ทัศนธาตุในงานวาดภาพระบายสี

ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสร้งงานวาดภาพและระบายสีมีหลายลักษณะ

(ที่มา : ทรินชา โค เรเยส
Trisha Co Reyes)

จากตัวอย่าง เพื่อนๆ
มองเห็นทัศนธาตุใด
อีกบ้างครับ

รูปทรงที่เกิดจากการวาดและ
ระบายสีให้มีความหนักและมีมิติ

เส้นโค้ง ทำให้รู้สึกขยับ เคลื่อนไหวไปมา
และไม่อยู่นิ่ง

รูปร่างอิสระของมนุษย์และสัตว์ ทำให้รู้สึกมีชีวิตชีวา

สีน้ำเงินและม่วงในภาพ ทำให้เห็นถึง
บรรยากาศของตอนกลางคืน

(ที่มา : istockphoto)

ตัวอย่าง

ทัศนธาตุในงานปั้น

การสร้างสรรคทัศนธาตุต่าง ๆ ในผลงานปั้น สามารถทำได้หลายเทคนิควิธี เช่น

▲ การตกแต่งพื้นผิวของหน้าให้สมจริง

▲ การปั้นรูปทรงให้เป็นวัตถุต่าง ๆ

▲ การตกแต่งด้วยเส้นให้เป็นลวดลาย

ชวนคิด ชวนคุย

วัสดุในการสร้างสร้งงานปั้น
ควรมีลักษณะอย่างไร
และมีวัสดุใดบ้างที่สามารถนำมาปั้นได้

เรื่อนำรู้

ดินน้ำมัน เป็นวัสดุที่นิยมนำมาปั้น เพราะมีสีที่หลากหลาย หาซื้อง่าย และสามารถนำมาสร้างสร้ง
เทคนิคที่หลากหลายได้ เช่น นำมาปั้นให้เป็นเส้น แล้วนำมาขดเป็นลักษณะต่าง ๆ จากนั้นจึงประกอบกัน
เป็นรูปตามจินตนาการ

ตัวอย่าง

ทัศนธาตุในงานภาพพิมพ์

การสร้างสรรค์งานภาพพิมพ์ให้ผลงานมีความสวยงามและโดดเด่น ควรใช้ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และเลือกใช้แม่พิมพ์ให้หลากหลาย เช่น

▲ งานพิมพ์ภาพด้วยการฝนสีลงในกระดาษซึ่งวางอยู่บนแม่พิมพ์ที่มีพื้นผิวที่สวยงาม

▲ การเว้นพื้นที่ว่างในงานภาพพิมพ์ ทำให้ผลงานดูสบายตาและไม่อึดอัด

เรื่องน่ารู้

แม่พิมพ์ที่นำมาใช้ในการพิมพ์ภาพ ควรเลือกที่มีพื้นผิวสวยงาม ชัดเจน และไม่เป็นอันตราย

ชวนคิดชวนคุย

สังเกตสิ่งของต่างๆ รอบตัวว่า มีสิ่งใดที่สามารถนำมาใช้พิมพ์ภาพได้บ้าง

คำถามชวนคิด

- ๑ การจำแนกทัศนธาตุในสิ่งรอบตัวได้อย่างถูกต้อง มีผลดีอย่างไรต่อการทำงานทัศนศิลป์
- ๒ การระบายสีด้วยสีที่เกิดขึ้นเองในธรรมชาติและสีที่มนุษย์สร้างขึ้น มีความแตกต่างกันอย่างไร
- ๓ บนปกหนังสือเรียนมีทัศนธาตุใดปรากฏอยู่บ้างและนำมาสร้างงานทัศนศิลป์ได้อย่างไร

กิจกรรม

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

สมรรถนะสำคัญสำหรับผู้เรียน

✓ ความสามารถด้าน	✓ การสื่อสาร
✓ การคิด	○ การแก้ปัญหา
○ การใช้ทักษะชีวิต	○ การใช้เทคโนโลยี

ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมดังต่อไปนี้

๑. ให้นักเรียนสำรวจพื้นที่รอบตัว เลือกสิ่งของรอบตัวมาอย่างน้อย ๓ ชิ้น วาดภาพพร้อมบันทึกรายละเอียดว่าสิ่งที่พบนั้นประกอบด้วยทัศนธาตุใดบ้าง จากนั้นนำทัศนธาตุที่พบจากสิ่งรอบตัวมาสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความสนใจ และบันทึกลงในสมุด

ภาพสิ่งที่พบ 	สิ่งที่ฉันพบ คือรถยนต์..... ประกอบด้วยทัศนธาตุใดบ้าง ☒ เส้น ☒ สี ☒ รูปร่าง ☐ รูปทรง ☐ พื้นผิว ☐ พื้นที่ว่าง
ภาพสิ่งที่พบ	สิ่งที่ฉันพบ คือ ประกอบด้วยทัศนธาตุใดบ้าง ☐ เส้น ☐ สี ☐ รูปร่าง ☐ รูปทรง ☐ พื้นผิว ☐ พื้นที่ว่าง
ตัวอย่างแบบบันทึกกิจกรรม ภาพสิ่งที่พบ	สิ่งที่ฉันพบ คือ ประกอบด้วยทัศนธาตุใดบ้าง ☐ เส้น ☐ สี ☐ รูปร่าง ☐ รูปทรง ☐ พื้นผิว ☐ พื้นที่ว่าง

๒. นำผลงานมาจัดแสดงหน้าชั้นเรียน นำเสนอผลงานตามประเด็นที่กำหนดให้ จากนั้นแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในชั้นเรียน

- ชื่อผลงาน
- วิธีการสร้างสรรค์
- แนวคิด
- ทัศนธาตุที่ใช้

คำถามบูรณาการสู่ชีวิต

- ๑ การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกโดยใช้เส้นสามารถทำได้อย่างไร
- ๒ การสร้างพื้นผิวบนผลงานศิลปะสามารถทำได้อย่างไรบ้าง
- ๓ ถ้าให้นักเรียนวาดภาพบ้านของตนเอง ผลงานของนักเรียนมีทัศนธาตุใดปรากฏบ้าง

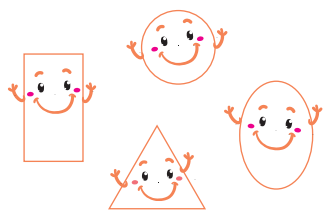

ทัศนธาตุ กับ งานศิลป์

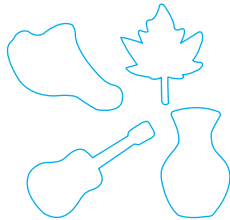
รูปร่าง รูปทรง

รูปร่างในสิ่งแวดล้อม

รูปร่างมีลักษณะแบนราบ มีความกว้าง และความยาว มี ๒ ลักษณะ คือ

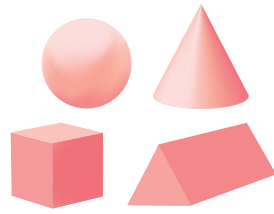
รูปเรขาคณิต

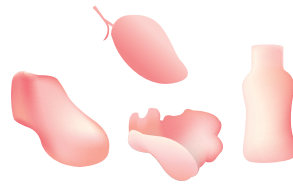
รูปอิสระ

รูปทรงในสิ่งแวดล้อม

รูปทรงมีลักษณะเป็น ๓ มิติ มีความกว้าง ความยาว และความลึก มี ๒ ลักษณะ คือ

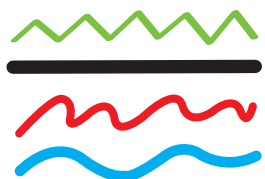
รูปทรงเรขาคณิต

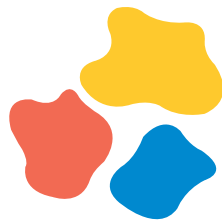
รูปทรงอิสระ

ทัศนธาตุ

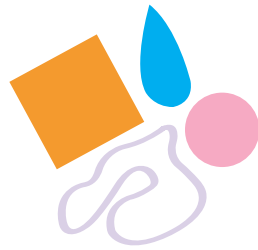
เมื่อสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัวจะพบว่ามี เส้น สี รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว พื้นที่ว่าง เราเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า ทัศนธาตุ ซึ่งในงานทัศนศิลป์นั้นก็มีส่วนประกอบของทัศนธาตุเช่นเดียวกัน

เส้น

สี

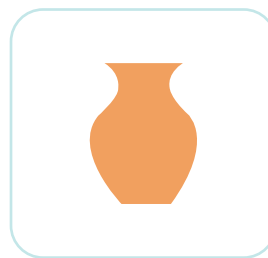
รูปร่าง

รูปทรง

พื้นผิว

พื้นที่ว่าง